

Motion till riksdagen 2010/11:K251

av Jonas Eriksson m.fl. (MP)

Meddelarfrihet i vården

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör lägga fram förslag till en lagändring som innebär att alla som arbetar hos utförare av offentligt finansierad vård ska ha en grundlagsfäst rätt till meddelarfrihet och meddelarskydd.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om information till alla som arbetar inom vård och omsorg om meddelarfrihet och meddelarskydd.

Motivering

Grundlagen ger offentliganställda ett unikt skydd i form av meddelarfrihet och meddelarskydd. Det innebär att de inte bara har rätt att offentligt uppmärksamma missförhållanden. De kan dessutom göra det anonymt utan att arbetsgivaren efterforskar vem som läckt.

Samma frihet och skydd råder dock inte för personal inom vård och äldreomsorg anställda hos privata entreprenörer. Där gäller aktiebolagslagen och andra lagar till skydd för företagen och deras affärshemligheter. Privatanställda kan inte anonymt lämna ut uppgifter om missförhållanden utan att riskera disciplinpåföljd av arbetsgivaren. De riskerar till och med skadestånd för att ha avslöjat företagshemligheter.

Allt större del av vår gemensamt, offentligt finansierade vård- och omsorgs verksamhet utförs idag av privata företag. Dessa verksamheter kommer inte längre per automatik att ha samma insyn i form av meddelarfrihet och meddelarskydd.

Riksrevisionen konstaterar i sin rapport 2008:21 Statens styrning av kvalitet i privat äldreomsorg (RiR 2008:21) att insynen är sämre hos privata utfö-

Fel! Okänt namn på

rare, t.ex. genom att medborgare inte har samma rätt att ta del av verksamhetens handlingar som i offentlig verksamhet.

Riksrevisionen påpekar i sin sammanställning av lagar att det måste vara svårt för personalen hos privata utförare att veta vilken rätt den har att uttrycka åsikter om sin arbetsplats. Personalen saknar skydd mot repressalier om den lämnar information om verksamheten till medierna. Även om vissa entreprenadavtal innehåller en klausul om efterforskningsskydd för de anställda har arbetstagaren inget egentligt skydd om det inte står omnämnt i anställningsavtalet.

Det är viktigt att personal inom vård- och omsorgsområdet ska kunna anmäla om missförhållanden inom verksamheten utan rädsla för påföljder oavsett om man är offentlig- eller privatanställd. Det är en säkerhet inte bara för den anställde, utan i högsta grad för den enskilde, anhöriga och allmänhet.

Det är inte bara själva meddelarfriheten som är viktig, utan också att det finns ett skydd för den som anmäler, så kallat meddelarskydd. Meddelarskydd innebär att man har skydd mot att någon gör efterforskningar om vem som röjt en uppgift.

Enligt lex Sarah som infördes 1999 är alla anställda skyldiga att påtala missförhållanden inom äldreården och handikappården, såväl offentligt som privat driven. Detta är en mycket viktig lag. Men så länge det inte finns full meddelarfrihet och meddelarskydd för personal inom all vård och omsorg, finns risk att personal inte vågar använda sig av den.

Hur vården och omsorgen av våra gamla, ofta sjuka och sköra, bedrivs får aldrig vara en företagshemlighet! Personalen är den viktigaste kvalitetsfaktorn, de måste ha rättigheter och möjligheter att diskutera vårdens kvalitet utan att riskera bestraffning.

Även om frågan har visat sig svår att lösa är det enligt vår mening oacceptabelt att skyddet på detta sätt uteblir beroende på i vilken form det allmänna väljer att bedriva verksamheter.

En lag om skydd för meddelarfrihet i offentligfinansierad verksamhet i privat regi ska bygga på principen att denna så långt som möjligt ska vara densamma som för offentliganställda.

Vi anser att regeringen bör lägga fram förslag till lagändring som innebär att alla som arbetar hos utförare av offentligt finansierad vård ska ha en grundlagsfäst rätt till meddelarfrihet och meddelarskydd.

Vi anser också att regeringen i anslutning till sådan lagändring bör utforma ett uppdrag till lämplig myndighet så att alla som arbetar inom vård och omsorg känner till vad deras meddelarfrihet och meddelarskydd innebär.

Stockholm den 21 oktober 2010

Jonas Eriksson (MP)

Gunvor G Ericson (MP)

Bodil Ceballos (MP)

Magnus Ehrencrona (MP)

Maria Ferm (MP)

Ulf Holm (MP)

Jan Lindholm (MP)

Annika Lillemets (MP)